

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Parallela Geographiae Veteris Et Novae

Parallela Geographica Italiae Veteris Et Novae

Briet, Philippe

Parisiis, 1649

§. 1. Descriptio Historica Regni Neapolitani.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13120

- X { BASILICATA } Acherontia : Cirenza.
 { la Basilicate. }
- XI { CALABRIA } CITERIOR. Cosentia : Consenza.
 XII { la Calabre. } ULTERIOR. San-Seuerina.
- XIII { I N- } BOREALES. Tremitanæ : de Tremitti.
 { SVLÆ } AVSTRA- } Ænaria : Ischia.
 { LES } Caprea : Capri. &c.

§. I. Descriptio historica Regni Neapolitani.

NVM. I. Origo huius Regni.

PARS hæc Meridionalis Italiæ ex quo Imperium Occidentale Ro. intercidit varias est experta vices. Primum enim paruit Gothicis, deinde Longobardis ex parte, deinceps Græcis, Francis, Sarracenis, Normannis, Sueuis; iterum Francis, Arragonensibus & Hispanis, ut ex eius Regni historiâ liquet.

Ut de reliquis taceam nec rem altiùs videar repetiisse, Sarraceni iam ab anno 845. hanc regionem infestabant, & quamquam subinde sæpè deuicti sint, atque concisi, nonnisi tamen ab Othone II. eiekti sunt ex Apuliâ, atque Calabriâ quas fortiter tuebantur. Sub annum 1000. Græci utrâque hac prouinciâ potiebantur, quæ tamen expositæ erant deprædationibus Sarracenorum Siculorum. Normanni itaque ex eorum profapiâ qui sub annum 900. Italiam ingressi erant, & in Romandiolâ aliquid agri obtinuerant, egregiam rei Christianæ nauarunt operam; Guilelmus qui à Brachio Ferreo nomen traxit filius Tancredi, expulsis ex Apuliâ Græcis perfidis dictus est Apuliæ Comes, cuius frater Robertus Guiscardus Apuliæ Calabriam adiunxit, & utriusque Dux creatus est à Nicolao II. Eius quoque frater alius Rogerius quicum expulit Sarracenos ex Siciliâ, factus est eiusdem Siciliæ Comes. Ex Roberto Guiscardo nati sunt Rogerius II. & Bohemundus qui in Syriam profectus creatus est Princeps Antiochiæ; ex Rogerio II. natus est Guilelmus, cui dum pergeret Constantinopolim, ut duceret filiam Imperatoris, Rogerius II. filius Rogerij I. Comitæ Siciliæ, Apuliam rapuit, atque Calabriam. Is Rogerius iam potentissimus se Regem Italiæ dixit, sed statim reliquit nomen ex

quo sibi plus inuidiæ, quàm honoris conflauerat. Verùm paulò post dictus est Rex vtriusque Siciliæ ab Anacleto Pseudopontifice. NORMANNORVM porrò posteritas defecit in Tancredo notho, quo mortuo transiit ad SVEVOS per Henricum VI. filium Friderici Ænobarbi, qui à Cælestino III. productus est, quia hoc regnum rediisse putabatur ad sanctam Seden extinctis legitimis hæredibus. Henrico successit Fridericus, huic Conradus, huic Manfredus qui regnum & vitam perdidit anno 1265. quando transiit regnum ad FRANCOS, & *Domum Andegauensem* per Carolum Comitem Prouinciæ S. Ludouici Gallorum Regis fratrem. Is ab Urbano IV. Rex vtriusque Siciliæ creatus est eâ lege, vt nullus Rex Siciliæ Imperium ambiret, neque se negotiis Hetruriæ, & Longobardiæ immisceret. Hæsitque hoc regnum in familiâ Andegauensi vsque ad annum 1383. quando Urbanus VI. Ioannam Reginam exauðorauit, quòd fauisset Clementi VII. Antipapæ, eique substituit Carolum III. Dyrrachinum qui vtriusque regno præfuit, habuitque successores Ladislaum filium, & filiam Ioannam II. qui inter seditionem & bella tantùm regnauere in regno Neapolitano. Anno 1382. Ludouicus Valesius adoptatus à Ioanna I. rerum potitus est in regno Neapolitano, cuiusque posterii, quibus successere Reges nostri Ludouici XI. Carolus VIII. Ludouicus XII. Franciscus I. Henricus II. Sed cùm Ioanna II. adoptasset sibi Alphonsum Aragoniæ Regem tum agentem in Sardiniâ, is anno 1434. in vtriusque Siciliæ regnum irrupit, & crebris fraudibus (vt nostri loquuntur Annales,) vt scribunt Hispani virtute Consalui quem suum Scipionem dicunt, in Aragoniam domum, amplissimam hanc ditionem traduxit. Sic eâ potitus Ferdinandus ex quo ad Carolum V. deuoluta est, & in Hispanicâ familiâ restitit, vsque ad nostram ætatem, quando nihil propius factum est quin ab eâ reuelleretur, seditione Neapolitanorum qui se tributis grauari querebantur.

NVM. 2. *Nomina Regni Neapolitani, & Prouinciæ eius.*

PRIMò dictum est Regnum Siciliæ cis Pharum, de quo nomine iterum agemus in Siciliâ, vbi originem huius vocis inuestigabimus. Inde dictum est regnum Neapolitanum à præcipuâ, & maximâ eius vrbe. Appellatur etiam aliquando Regnum, vnde equi

equi Neapolitani, aliquando vocantur *Chevaux*, ou *Coursiers de Regne*.

CAMPANIA olim ἀπλώς dicta, postea Felix à fertilitate, tandem vocata est *Terra di Lauoro*, vel quia commodissimè aretur, vel quòd non nisi magno labore subacta sit, & conseruata à Romanis, vt vult Leander, vel certè vt Blondus & omnes eruditi, à Campis Leborinis, quorum Plinius meminit.

PRINCIPATVS nomen accepit, quòd magna eius pars Principi Salernitano pareret.

BASILICATA vnde sit dicta negat reperisse vsquam Leander, ait tamen ita dici posse, quòd regio hæc sit asperrima, & ad instar Basiliscus execranda sit; frigidè. Probabiliùs nomen habere videtur à cæli gravitate, & quòd incolas suos solo aëris ductu enecaret.

CALABRIA si ineptis quibusdam Grammaticis creditur, nomen habet à vocibus χαλῶς βρῦω, *benè pullulo*, seu *pubesco*, propter soli fertilitatem; meliùs ita dicitur à populis Calabris, de quibus egimus in Antiquâ, qui ex Apuliâ in hanc partem videntur immigrasse. Aliquando & *Calauria* nominatur.

APRVTIVM, vulgò *l'Abruzzo*, cur sic appellata sit Regio Samnitium, non consentiunt scriptores. Leander quatuor rationes huius vocis proponit. 1. quasi *non Brutia*, seu *fugitiua*, quòd indigenæ hac notâ infamiæ carerent. 2. ab Aprorum frequentia, quoniam hîc pleræque sylvæ in quibus delitescunt. 3. ab asperitate montium, quasi *Asperutium*. 4. denique communior Blondi, Volaterrani, ipsiusque Leandri, vult Aprutium corruptè pro *Præcutio* dictum esse, à *Præcutinis* populis exiguâ Samnitum parte.

CAPITANATA nomen accepisse dicitur à quodam Duce (Capitaneum Itali vocant) huc misso à Basilio Imperatore, qui inter reliquas vrbes condidit hîc Troiam; hæc Leander ait se legisse in antiquissimis Bononiensium Chronicis: quare Manfredonia locus, antea dicebatur *Portus Capitaniatæ*. Quæ verò Capitaniata dicebatur, cœpta est corruptè efferri *Capitanata* circa ann. 1018. Ita Leander.

N V M. 3. *Quantitas Regni Neapolitani.*

Longitudo eius desumitur ab ostio Truenti Fl. Tronto ad Prom.
Parall. Geogr. Tom. II. CCCccc

Spartiuento, quæ distantia complectitur totos sex gradus maioris circuli, ac proinde 360. mil. pass. leucas Francicas 180. Germanicas 90. Milliaria Italica quidam ei tribuunt 450. sed flexuosum cursum sequuntur.

Latitudo maxima, desumitur à Caietâ, ad ostium Truenti Fl. 110. aliis 112. mill. pass. leucarum Francicarum 55. Germanicarum 27. cum dimidia. *Minima latitudo*, à sinu S. Euphemix 18. aut 20. mil. pass. leucarum nostrarum 9 aut 10. Germanicarum 5. circiter.

Ambitus eius dicitur nunc esse 1460. milliarium omnibus rectè subductis, Collenucius autem ei tribuit 1568. quod deflectere videtur à vero.

N V M. 4. De qualitate totius Regni Neapolitani.

REGNUM NEAPOLITANVM in genere caloribus obnoxium est, maximè cis Apenninum, non ita trans montem illum æstus deserviunt nisi in Apuliâ: tum quia mons ille calorem repercutit, tum quia idem ventos Boreales & frigidos refringit. Vbique rigua est, quia Apenninus ex utroque pede suo innumeros fluuios, & fontes emittit. Vbique oleum, vbique vinum prouenit, vbique pascula lata ex quibus equi Neapolitani, qui 14. annos laborem ferre possunt, immo & annis 20. si bene curentur. Nutriuntur hi æstate, in vallibus opacis, aut in iugis algidis Apennini; hyeme in planitiem deducuntur, maribus, sceminisque discretis ne venere dissoluantur, & sub ilices proceras tempestate sæuiente diffugiunt. Nulla hîc venenata animalia præter Tarentulam & Cherfydros. Tarentulæ morsus musicâ sanatur: Cherfydri ita dicti sunt serpentes qui in terrâ, & aquis viuunt. Locustæ hîc quoque magnam agris perniciem inferunt. In eo metalla omnis generis, & fodinæ auri & argenti desertæ sunt, quia labori non respondebat pretium. Item hîc omnis generis marmora, lapides Lydij exquisitissimi quos *Parangonas* vocant. Bubali hîc quoque vegeti, & grandes, & omnis generis animalia. Sed iam singulas huius regni provincias inuisamus.

CAMPANIA FELIX, seu TERRA LEBORINA mollissimi, & temperatissimi aëris est. Aquis item abundat ad depellendos morbos. Ager hîc fertilissimus, atque cultissimus, & ferè vbique bis in anno flores emittit. Bis quoque lina proueniunt, semel frumen-

tum, quo exciso *Zea*, quæ ideo *Campana*, & *Italica* nominatur, nobis *de l'Epeante*, ex quâ exquisitissimæ pultes. Laudantur hîc vina *Surrentina*, *de Sorrento*, *Massicana* *Massicano*, *Nolanum* *Nolano*, *Græcum* *di Sommâ* ex monte *Vesuuio*. Sulphur eruitur optimum ad *Vesuuium*, Gypsum ad *Caietam*.

PRINCIPATVS CITERIOR. Regio temperatissima est, quare omnes hîc longæui. Aquæ quoque hîc calidæ non pauca, plerisque in locis frumenti ferax, maximè in agris *Salernitano*, *Amalphanis*, *Dianiensis*, *Ebulensis*. Abundat quoque croco & moris vbiq; unde multum hinc serici. In plerisque locis oleum, vinum, *zea*, legumina affatim nascuntur.

PRINCIPATVS VLTIOR est paulò frigidior Citeriore, sed aëris saluberrimi est, armentis diues, fructibus abundans; frumento, oleo, vino circumpositis regionibus decedens. Ferina hîc vilissimi pretij est; nuces & castanæ innumerabiles. Metallicæ fodinæ auri & argenti desertæ, quia parùm metalli reddebant.

BASILICATA asperrimum solum habet, sed tamen frumenti, vini, & olei diues; hîc quoque commodissimè crescunt crocus, & gossipium: melis & ceræ copiosus prouentus, quia hîc apes plurimæ. Ad oram leguntur aliquando vniones, sed minuti, & fuscæ.

CALABRIA egregiè rigua est, cerâ, melle, pascuis, frumento læta. Sed super cæteras merces commendatur *Manna Calabrum*, triplicis generis, vnum dicitur *di Fronde*, quia ex foliis legitur, exquisitissimum prorsus: aliud *di Rami*, quia colligitur ex ramis, aliter dictum *di Pietra*, & *di Terreno*, quia rupibus & terræ adhærescit: tertium denique vile dicitur *di Corpa*, eliciturque instar gummi ex pinis perterebratis, & lacrymas emittentibus. Olim primogenitus Regis *Neapolitani* dicebatur *Dux Calabria*.

Calabria Citerior frugum copia diues est, oleumque optimum emittit, & magni in Italiâ pretij. Mori hîc quoque plurimæ, quare serici magna copia. Sal quoque candidissimum ex rupibus effoditur. Metalla item omnis generis, sed ferrum & calybs aliis anteferuntur: ferinæ quoque ingens copia ex *Apennino*, & syluis amplissimis.

Calabria Vltior, montibus tumet, balneis abundat, dat fructus optimi saporis. Bolus *Armeniacus* hîc ante aliquot annos detectus est. Equi quoque hinc vegeti, armenta innumera, mellis supra quàm credi possit copia, accersuntur.

APVLIA, vt olim nunc etiam calores acerbissimos experitur, & muscas tam importunas vt locum parœmiæ dederint, qui pœnas inferni hîc prægustare velit, huic æstatem in Apuliâ, hyemem ad Aquilam transigendas esse. Certè calor hîc plerumque tantus, vt etiam vina in vasis corrumpantur. Et tamen quod mirabere, pascuis lætissima est, vt mox ex eius partibus edisces.

Capitanata solum habet siccius, & arenosum, pabulum tenue, sed exquisitum, & quod parua copiâ pecori armentoque sufficiat; ideoque Regis nomine pascua leui pretio à possessoribus redēpta, locantur, vnde aliquando Rex subductis impensis ducenta quinquaginta & amplius ducatorum millia conficit; nam ex Aprutio, & vicinis agris huc armenta & pecora deducuntur; foruntque hîc aliquando 5. milliones pecudum numeratas esse, supra mille capitaboum, mille equorum; sed arboribus ferè tota caret.

Barenfis ager temperatissimus est, frumenti, & leguminum ferax, item & croci, atque omnis generis fructuum. Phalangia quoque, seu Tarentulæ hîc plus nocent, quàm in aliis Italiæ locis. Serpentes hîc quoque plurimi, sed Ciconiæ egregiam operam locant iis exterminandis.

Hydruntinus ager grandini obnoxius est, atque fulminibus; sicior est, & tamen pascuis lætus. Oleum eius toti Italiæ sufficeret. Cherfydri hîc plurimi visuntur; item & locustæ quas *Canalettas* vocant, earum examina sæpe agros defolarent, nisi Gaiij (volucrum genus est) ea dissiparent. Ex plebe hîc plurimi leprosi, quia suillâ carne, & ficibus siccis plebeij victitant.

COMITATVS MOLISSENSIS fertilis est, & frumento abundat, croco, vino, gossipio, serico. Hîc tam multæ feræ, vt earum caro domesticis vilius veniat.

APRVTIVM CITERIVS riguum est, collibus tumet, syluis distinguitur, ideoque frigidius cæteris reliquis huius regni partibus. Dat frumenti, vini, olei, croci plurimum. Pix quoque hîc è terrâ eruitur. Niuēs hyeme hîc tantæ, vt ex montibus deuolutæ plerumque viatores obruant, maximè ad montem Maiellam.

APRVTIVM VLTERRIVS quoque frigidum, vnde prouerbium enius suprâ meminimus in Apuliâ. Ad Aquilam crocus ita crescit, vt toti Europæ sufficere videatur. Abundat quoque frumento, liño, fructibus, & ferinâ.

NUM. 5. *De Moribus incolarum Regni Neapolitani.*

INCOLÆ huius Regni pessimè audiunt apud reliquos Italos, unde prouerbum, Regnum Neapolitanum *Paradisum* esse, sed incolas *Demonas*. Generosi sunt omnes, & fortes, atque luculentam Hispanorum Regi nauant operam in omnibus bellis, & si hi deficerent equestris militia Hispanorum planè iaceret. Nobiles hinc ferè otiosi viuunt: Omnes eleganter vestiti incedunt. Nusquam plures meretrices quàm Neapoli. Mulieres tam splendidè vestitæ, vt nobiles à plebeiis vix distinguantur. Frugales sunt Neapolitani, & parci, sed cùm res exigit splendidi supra vires atque fortunas. In seditiones propendent, quibus ætate nostrâ iugum Hispanicum tantùm non excusserunt. Lingua Neapolitana inquinatior; sed longè magis Calabra; turpissima, & ridicula Apula.

CALABRI astuti creduntur omnes, malitiosi, pertinaces, quæ vitia auxere quoque Albani, qui ex Græciâ inter hos sparsi sunt. Ingenio sunt peracri, corpore compacti, & expeditissimi ad longum iter peruolandum.

APVLI robusti omnes, atque proceri, ad bella nati, & satis fideles, sed ingenij obtusioris.

SAMNITES denique, seu incolæ *Aprutij*, generosi, candidi, fortes, liberales, fideles, & multùm de Gallorum moribus referunt.

Cætera quæ de iis circumferuntur satyræ potiùs videntur, quàm morum obseruationes.

NUM. 6. *Politia huius Regni.*

STATUS HVIVS REGNI. Nobilitatis hinc infinitus propemodum numerus est; recentior libellus editus Amstelodami numerat 19. Principes, Duces 25. Marchiones 37. Comites 54. Barones supra mille. Alij minorem numerum suggerunt, alij maiorem. Certè qui Gallicè editus est de Principibus Italiæ tractatus, 60. Principes suggerit, ferè centum Duces, plures Marchiones, pauciores Comites, de Baronibus cum Amstelodamensi concinit. His defunctis, nisi consanguinei sint adedò propinqui, vt iure Pragmaticæ Sanctionis succedere queant, ad Regem Hispaniæ eorum di-

tiones deuoluuntur. Eæ postea venduntur ditioribus mercatoribus, aut nepotibus Cardinalium, vnde discordiæ aluntur inter illos, & antiquam Nobilitatem, quâ non infipienter vtuntur Hispani. Oppida nullis Baronibus, aut Dominis subiecta à Rege venire possunt, & sæpè veneunt.

ADMINISTRATIO. Regni huius caput est Prorex, qui etiam oræ Tuscæ prouidet, vt præmonuimus: & is ferè tantum triennio præest. Emittit à se delectos, Proreges etiam appellatos in Apurium Citerius, Capitanatam, regionem Hydruntinam, Barianam, vtramque Calabriam, & Principatum vltiorem. Prorex consiliū habet Collaterale dictum, quia Proregi assidet, eumque adiuuat ad Regnum administrandum. De aliis magistratibus, dignitatibus, foris, lege tractatum de Principibus Italiæ, & Dauium. Neapolis autem ciuitas regitur à consilio sex virorum, quorum quinque ex Nobilitate de singulis vicis, & vnus ex plebe. Sed de illis vicis postea agemus in Geographicâ descriptione.

MILITIA. Peditum hic quatuor aluntur millia sub diuersis Tribunis, & vno Præfecto quem vocât *Mæstro di Campo*, & vno iudice quem appellant Auditorem: vocantur hæ copiæ *Terzo di Napoli*. Præterea in arcibus, castellis, turribus mille sexcenti Hispani pedites numerantur. Equitatus ex mille Cataphractis constat in sedecim turmas distributus, singulæ turmæ 60. continent, Proregis tamen turma 100. numerat, præterea quadringenti velites in quinque turmas diuisi sunt. Quot autem possint exigi milites rebus exigentibus, exinde edisces quòd in hoc regno quingenta quinquaginta focorum millia numerentur, quinquies centies mille capita supra duos miliones. Triremium quinquaginta classis, quia regnum ferè mari inuadi potest.

DIVIITIÆ. Annuus reditus est vicies quinquies millium ducatorum, seu duorum millionum cum dimidio, præter alia vectigalia, quæ primùm donatiui nomine extorta, in tributum ordinarium transferunt. Item & aliquid frumenti in singulos focos pro hospitiiis præfidiariorum, & nobilium qui Proregem comitantur, pro custodibus turrium maritimarum, pro reparatione viarum militarium, denique pro circitoribus campestribus. Certè omnes Proreges, & præfecti ex eo regno diuites redeunt, vnde grauissima seditiones ortæ, quas hæctenus satis feliciter Hispanus sopierat, sed quæ concitata est 1647. prændè eos ex hoc regno exterminauit.

VRBES MVNITÆ, & præfidiis instrui solitæ, sunt *Piscaria & Ciuitella* in Aprutio, *Beftricia & Manfredonia* in Basilicatâ: *Barleta, Trani, Biseglia, Monopoli* in tractu Barriensi: *Taranium, Cortona, Rbeggio* in Calabriâ: *Neapoli & Caieta* in Campaniâ. De arcibus suis locis dicetur in vrbibus quibus adiacent.

PORTVS sunt Neapolitanus, Baianus, Caietanus, Brundusinus: *Tranius* in Barriensi agro si reficeretur centum naues & amplius caperet. *Tarentinus* amplissimus est, sed in dies obducitur, metu vt aiunt ne eo *Turca* vtatur ad inuadendum hoc regnum.

TVRRES LITORIÆ in toto regno sic numerantur: in *Campaniâ* 32. in *Principatu citeriore* 69. in *Basilicata* 7. in *Calabriâ Citeriore* 27. in *Calabriâ Vltiore* 50. in *Agro Hydruntino* 65. in *Bariano* 16. in *Aprutio Citeriore* 7. in *Aprutio Vltiore* 6. in *Capitanatâ* 22. omnino vna cum trecentis.

VIÆ quibus exercitus terrestres traduci possunt ex ditione Pontificiâ in hoc regnum, quatuor numerantur. *Prima* per *Fanum S. Germani, Frusinionem, Anagniam*, satis infelicitè à Gallis tentata tempore *Gonsalui*. *Secunda* per *Fucini dextram ripam, & Valerij vicum*, admodum difficilis ob asperitatem montium. *Tertia* per ciuitatem *Reate*. *Quarta* denique expeditissima per *Firmum, Aseculum, Ciuitellam, Iuliam Nouam*, quæ planior, & tutior, & ducit in *Apuliam* omni rerum copiâ abundantem.

FAMILIÆ ILLVSTRISSIMÆ; *Caraffe, San-Seuerini, Colomne, Bisipiani, Picolominei, Aquauiuæ, Spinelli, Castriote*, & alij quos hîc recensere prolixum esset.

§. 2. Descriptio Geographica Regni Neapolitani.

NVM. I. *Campaniâ Felix, Terra di Lauoro.*

CIVI-	}	NEAPOLIS: <i>Napoli</i> , nobis <i>Naples</i> , de quâ Paragrapho proximè sequenti.
T A-		PVTEOLI: <i>Pozzuoli</i> , nobis <i>Pouzzol</i> , portum habet commodissimum, sed oblimatur sensim: vrbs quoque multis terræ motibus deformata est. Circa hanc plurima balnea, & aquæ salutare, de quibus in Admirandis.
T E S		
M A-		ISCHIA: <i>Ischia Citta</i> , de quâ in Insulis.